HUMANIST

UITGAVE HUMANISTISCH VERBOND NR. 8 OKTOBER 1984. LOS NUMMER ƒ 2,50

HV-RADIO VERBANNEN NAAR HILVERSUM 5

Humanisme en de gekooide mens

Holman over Kees van Kooten

QUATRE-MAINS
Een nieuwe rubriek van Koos & Harrie achterop

Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond en verschijnt maandelijks.
39ste jaargang, oktober 1984

Redaktie & vormgeving:
Hes van Huizen

Aan dit nummer werkten mee:
Bert Boelaars
Guus den Besten
Theodor Holman
Tom Jansen
Harrie Jekkers
Jan van den Oort
Koos Meinderts
Max Rood
Martin Šimek
Rina Spigt
Rob Tielman
Chiel Verduijn
Casper Vogel
De Redaktie van de „Humanist" wordt terzijde gestaan door een redaktiekommissie waarin zitting hebben:
Johan S. Wijne / Mettha de Nachtegaal / Jan de Leede / Wim Jungman / Rina Spigt

Redaktie-adres:
Oudkerkhof 11, Utrecht
Postbus 114, 3500 AC Utrecht
Tel.: 030-318145

Dit blad is gedrukt op kringlooppapier bij Brouwer Offset, Utrecht

Het volgende nummer verschijnt rond 1 november. Kopij moet uiterlijk binnen zijn op 12 okt. 1984

Abonnement/lidmaatschap

Een abonnement op de „Humanist" kost *f* 25,- per jaar.
De kontributie voor het lidmaatschap van het HV stelt u zelf vast. De minimumkontributie is *f* 65,- per jaar, inklusief een abonnement op de „Humanist". Mede-leden hoeven geen kontributie te betalen. Als richtlijn voor de vaststelling van de bijdragen houden veel leden een half procent van hun inkomen aan. Voor leden met een bruto inkomen beneden de *f* 17.000,- per jaar bedraagt de minimumkontributie *f* 45,- per jaar. Voor jongeren voor wie recht op kinderbijslag en/of kinderaftrek bestaat bedraagt de kontributie *f* 30,- per jaar. Gezinsleden en huisgenoten kunnen zelfstandig lid worden voor *f* 15,- per jaar. Men ontvangt dan geen „Humanist".

Geef u op als lid van het Humanistisch Verbond of neem een abonnement op de „Humanist". Bel 030 - 31 81 45 of schrijf naar: Postbus 114, 3500 AC Utrecht. Wacht met betalen tot u een aksept-girokaart ontvangt.

HUMANISTISCH VERBOND
POSTGIRO 197930 - UTRECHT

Foto omslag: Kippa
De HV-radioploeg: van links naar rechts Casper Vogel, Ruud Jans, Piet Brinkman, Theodor Holman en Rina Spigt.

HV IN BEROEP

Het Humanistisch Verbond gaat in beroep tegen de afwijzing door minister Brinkman van de gevraagde zendtijduitbreiding. Het Verbond had vorig voorjaar verdubbeling van de huidige zendtijd (1 uur radio en 15 minuten per week) gevraagd, op grond van het toegenomen aantal humanisten in Nederland. De minister van WVC vindt de argumentatie van het HV niet overtuigend genoeg. Daarnaast verwijst hij naar een studie inzake geestelijke verzorging binnen overheidsinstellingen die hem evenmin tot andere konklusies kon brengen.

De aanvraag van het HV vloeide voort uit een eerder verzoek om vervierdubbeling van zendtijd. De toenmalige minister Gardeniers volstond in 1978 met verdubbeling, omdat zij niet vond dat er zulke „duidelijke veranderingen in het geestelijke klimaat van de Nederlandse bevolking" waren dat daarmee vervierdubbeling gerechtvaardigd kon worden.
Recente onderzoekingen, waarbij de vraagstelling gerelateerd is aan de beginselverklaring van het HV, geven echter aan dat ons land momenteel 44% buitenkerkelijken kent, waarvan ongeveer de helft humanist is. Deze getallen stemmen niet overeen met het aandeel dat het HV heeft in de totale aan kerken en geestelijke genootschappen toegekende zendtijd. Die bedroeg vorig jaar namelijk 11.4% op radio en 8.6% op televisie. Met een beroep op het grondwettelijk gelijkberechtigingsbeginsel werd daarom alsnog een tweede verdubbeling gevraagd.
In zijn afwijzing schrijft de minister dat die gelijkberechtiging al voldoende tot uiting komt in het feit dat het HV zendtijd heeft. Bovendien lijkt hem de nu beschikbare tijd genoeg voor de onderwerpen die wij willen behandelen. De onderzoeksgegevens waarmee het Verbond voor de dag kwam (afkomstig van o.m. de NOS en het bureau Interview) tonen volgens minister Brinkman onvoldoende de „duidelijke veranderingen" aan waarop deze aanvraag is gebaseerd. Daarbij stelt de minister dat het ledental van het HV sinds 1978 niet is toegenomen. Hierbij gaat hij echter voorbij aan een eerdere uitspraak van de Raad van State dat niet alleen het ledental maar ook de omvang van de humanistische stroming van belang is. Omdat het Verbond de argumenten van de minister zeer aanvechtbaar vindt, is een z.g. AROB-procedure tegen hem aangespannen bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Op de achtergrond speelt daarbij mee het belang dat ook bij andere ministeries aanvragen tot uitbreiding of ondersteuning liggen. Deze zijn deels gebaseerd op dezelfde onderzoeksgegevens die nu in het geding zijn. De verwijzing door minister Brinkman naar een interdepartementale studie over geestelijke verzorging geeft volgens het HV het belang aan van de nu omstreden cijfers. **(CV)**

HELP! WE ZITTEN OP HILVERSUM 5!

Eerst nog even precies de nieuwe uitzendtijden van „Het voordeel van de twijfel" op de zender Hilversum 5: maandagavond 18.05-18.20 uur, dinsdagavond 18.05-18.20 uur en 18.30-19.00 uur.
Waar Hilversum 5 is te vinden? Op AM 298 m, 1008 KHz. Dat zit zo: Hilversum 1 zendt de hele dag een „licht" programma uit over twee zenders: FM (92,6 MHz) en AM (1008 KHz). 's Morgens en in de vooravond worden deze zenders enkele uren ontkoppeld. Het programma van Hilversum 1 op FM gaat gewoon door, maar op AM wordt het Hilversum 5, met andere programma's voor andere luisteraars. Wanneer Hilversum 5 daar na een paar uur weer mee ophoudt wordt ook op de AM zender het programma van Hilversum 1 weer voortgezet.
Hilversum 1 wordt Hilversum 5 op de AM- zender 's morgens om 9.03 uur en 's avonds om 18.05 uur. De eindtijden staan niet vast; die hangen af onder meer van de tijdsduur van de lessen van Teleac. Hoe je het ook wendt of keert, het blijft dus gewoon ingewikkeld!

HV-RADIO VERBANNEN NAAR HILVERSUM 5, HV-TELEVISIE START NIEUW PROGRAMMA

Deze maand begint het nieuwe radio- en televisieseizoen en dat is zeker te merken aan de veranderingen bij de programma's van het Humanistisch Verbond. Voor wat betreft de televisie is deze verandering gezocht (wekelijks een magazine van een kwartier), de verhuizing van de HV-radio naar Hilversum 5 daarentegen is opgelegd door de minister. Dat is vooral treurig voor de radio-redaktie die zich net goed genesteld wist op Hilversum 2 met een beetje vast luistervolk en veel toevallige luisteraars. Nu moeten ze het zien te rooien op Hilversum 5, die vergaarbak in een uithoek van de ether. Daar zit het HV-programma Het Voordeel van de Twijfel ingeklemd tussen Teleac-kursussen en wordt het onderbroken door RPF of Centrumpartij. Vandaar dat de radioredaktie op de omslag van deze Humanist prijkt: Zij kunnen wel wat bekendheid gebruiken nu u als luisteraar veel meer moeite zult moeten doen om nog iets van hen te horen.
Bij het begin van het nieuwe seizoen presenteren Rina Spigt en Casper Vogel in deze Humanist de nieuwe programma's van het Verbond voor respektievelijk radio en televisie.

Vanaf 8 oktober zijn de radiouitzendingen van het Humanistisch Verbond verbannen naar de zender Hilversum 5. Onze protesten tegen dit besluit van minister Brinkman werden half september door de Raad van State „niet ontvankelijk" verklaard. Dat is een juridische uitdrukking, waarmee de Raad van State in dit geval bedoelde te zeggen: jullie zijn met je protest bij ons aan het verkeerde adres! Als laatste poging om te voorkomen dat we op Hilversum 5 terecht zouden komen, spanden we een kort geding tegen de minister aan „wegens onbehoorlijk bestuur". De uitslag van dat geding is op dit moment nog niet bekend. Maar ondertussen bereidt de radioredaktie zich voor op het ergste: radioprogramma's maken op een zender zonder luisteraars.

Hilversum 5: vergaarbak

Hilversum 5 bestaat al langer. Vóór oktober was het de zender waar 's avonds nieuws in het kort voor buitenlanders werd uitgezonden. Per dag werd 40 minuten verdeeld door Marokkanen, Berbers, Turken en Spanjaarden, die ieder in hun eigen taal nieuwsbulletins voorlazen. Tot oktober was Hilversum 5 een zender die uitzond voor precies te omschrijven groepen luisteraars.
Vanaf oktober gaat Hilversum 5 dus meer uren per dag uitzenden. Er was namelijk meer zendtijd nodig, omdat de VPRO en de Evangelische Omroep B-omroep werden. De minister vond die zendtijd door Hilversum 5 (en ook Hilversum 4) uit te breiden. Bovendien maakte de minister van de gelegenheid gebruik om te doen wat de grote omroepen al jaren hoog op hun verlanglijst hadden staan: hij veegde alle kleine zendgemachtigden van Hilversum 1 t/m 4 en verbande ze naar Hilversum 5. En zo waren de grote omroepen in één pennestreek „die lastige onderbrekers van hun programmapakket" kwijt en werd Hilversum 5 één grote vergaarbak en rommelzender.

HV in de knel

Hilversum 5 wordt geen zender als de andere zenders. Die kun je een aantal uren achtereen beluisteren, waardoor je in het voorbijgaan programma's als die van het Humanistisch Verbond meepikt. Heel wat luisteraars hebben in het verleden op die manier voor het eerst kennis gemaakt met de ideeën van het Humanistisch Verbond. Maar dat lijkt uitgesloten op Hilversum 5. Je kan toch niet verwachten dat iemand achtereenvolgens naar de kursus astronomie deel 7 (Teleac) luistert, daarna Mormonen en Israëlitisch Kerkgenootschap aanhoort, dan Engels voor de 4e klas basisschool (ook weer Teleac) om tenslotte met frisse belangstelling te gaan luisteren naar het Voordeel van de Twijfel van het Humanistisch Verbond!
Zo komen zendgemachtigden die zich willen richten op een breed publiek zoals het Humanistisch Verbond. (maar bijvoorbeeld ook de IKON), in de knel.
Kortom: door de *switch* naar Hilversum 5 zijn we ons vaste Hilversum 2-publiek kwijt en door de *aard* van Hilversum 5 krijgen we daar niet gemakkelijk

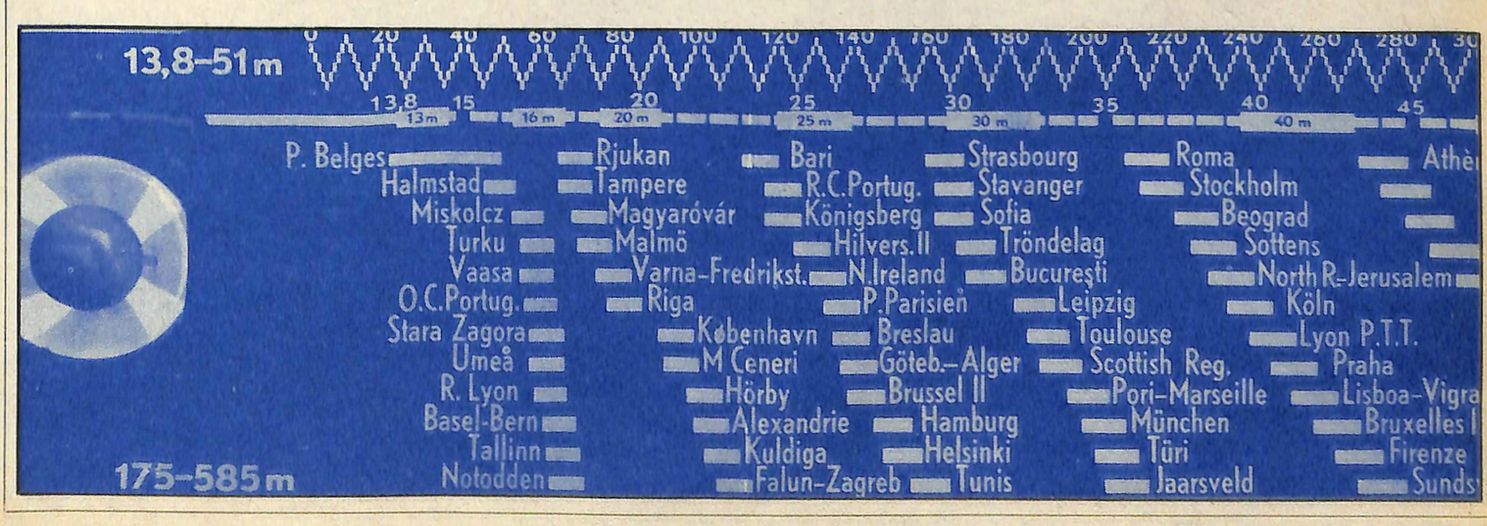

nieuwe luisteraars voor terug. We zullen dus van voren af aan moeten beginnen met het opbouwen van publiek voor onze programma's. Dat betekent in de eerste plaats dat we goede programma's moeten maken, maar bovendien moeten we veel meer dan vroeger *aandacht* trekken voor onze programma's, reklame maken.
De afgelopen jaren hebben we gelukkig heel wat ervaring kunnen opdoen met het maken van gedegen dokumentaires van zo'n 25 minuten. Daar gaan we mee door op de dinsdagavonden van 18.30-19.00 uur. De kwartieruitzendingen op maandag en dinsdag krijgen een experimenteler karakter. In elk geval blijft de rubriek „modern leven" van Theodor Holman op de dinsdag en strooien we door beide uitzendingen kleine aktuele interviews en reportages. Iedere maandag en dinsdag zullen we in drie landelijke kranten (Volkskrant, Trouw en Het Parool) advertenties plaatsen om – onder het motto „het kleinste programmablad van Nederland" – onze uitzendingen aan te kondigen. We zullen in die advertenties ook regelmatig mensen oproepen om telefonisch te reageren op de onderwerpen die wij aan de orde stellen. We hopen nu maar dat we via die advertenties ook weer nieuwe luisteraars aan trekken.
Iedere dinsdag (van 18.20 - 18.30 uur) wordt ons programma tien minuten onderbroken door de zendtijd voor politieke partijen. Dat zijn twee vaste, op die dag ingedeelde politieke partijen: de ene week de R.P.F. (Reformatorisch Politieke Federatie) van Meindert Leerling, de andere week de Centrumpartij! En na de uitzendingen van die politieke partijen zijn wij dan weer terug van 18.30 - 19.00 uur. Natuurlijk zullen we de kansen om beide partijen *live* vanuit de studie van repliek te dienen niet voorbij laten gaan. Over de aanpak van de Centrumpartij overleggen we o.a. met de Anne Frank Stichting.

Meer dan ooit zijn we benieuwd naar reakties op onze programma's (postbus 114, Utrecht). Zou er wel iemand luisteren? En zo ja, wat vindt die luisteraar er van? Wat moet anders? Wat doen we verkeerd? Maar ook heel belangrijk: wat doen we goed?
Op 8 oktober, vijf over zes is onze eerste uitzending. Minister Brinkman houdt dan een feestrede. En wij gaan op zoek naar luisteraars.

Rina Spigt

HV-radio wint Vara-prijs

Op de valreep bereikt ons het bericht dat de radiodienst van het Humanistisch Verbond de J. B. Broekszprijs heeft gewonnen. De prijs is toegekend voor het interview dat Bert Boelaars had met Mary Zeldenrust onder de titel „Leven met Kanker". Mary Zeldenrust leed zelf aan kanker en is inmiddels overleden.
Het programma, samengesteld door Rina Spigt werd vorig jaar november uitgezonden en is de radioversie van het uitgebreide interview dat in de Humanist van november 1983 verscheen. Deze tekst is nog beperkt verkrijgbaar bij het Verbond.
De J. B. Broekszprijs is door de VARA ingesteld als bewijs van erkentelijkheid voor de verdiensten van J. B. Broeksz als voorzitter van de VARA. De prijs wordt jaarlijks toegekend aan een radio- en aan een televisieprogramma dat volgens de jury een bijdrage heeft geleverd aan onder andere de humanisering van de samenleving. De prijs bestaat uit een kunstwerk met een waarde van *f* 3000,– (HvH).

Minister Brinkman: HV zou eigenlijk blij moeten zijn met plaats op Hilversum 5

„Ik heb wel eens het gevoel dat organisaties als het HV als stoplap fungeerden, (-) ik geloof dat ze nu echt tot hun recht kunnen komen en dat wens ik ze ook zeker toe."
Aldus minister Brinkman in een toelichting op de gedwongen verhuizing van de HV-zendtijd van Hilversum 2 naar Hilversum 5. De bewindsman liet zich voor de HV-radio interviewen over zijn omstreden beslissing. In het hol van de leeuw dus, en dat was misschien de reden dat hij probeerde een mooie draai te geven aan zijn besluit. Eigenlijk zou het Verbond blij moeten zijn met de verbanning naar Hilversum 5, want het fungeerde toch maar als vulling tussen populaire amusementsprogramma's op de goedbeluisterde zender Hilversum 2, zo stelt de minister. Ook blijkt Brinkman niet gevoelig te zijn voor het argument dat het HV niet voor eigen parochie wil uitzenden maar in principe de hele Nederlandse bevolking wil bereiken. Tal van mensen hebben de radio weliswaar aan, maar luisteren niet echt, weet de minister. Op zijn departement wordt wel gezegd dat de radio een soort behang is: mensen denken niet zo na bij wat ze horen. Het HV moet dus maar blij zijn met een handvol zeer gemotiveerde luisteraars op Hilversum 5. Aan het eind van het interview wenst de minister het Humanistisch Verbond veel sukses in het komende radio-seizoen met de woorden: „hoezeer ik het ook op onderdelen niet eens ben met datgene wat het Humanistisch Verbond propagandeert, dan toch nog geloof ik dat zij belangrijk werk verricht en daarom wens ik hen graag een groot luisterpubliek ook op Hilversum 5 toe."
Wij vrezen dat het een ijdele wens zal blijken. (HvH)

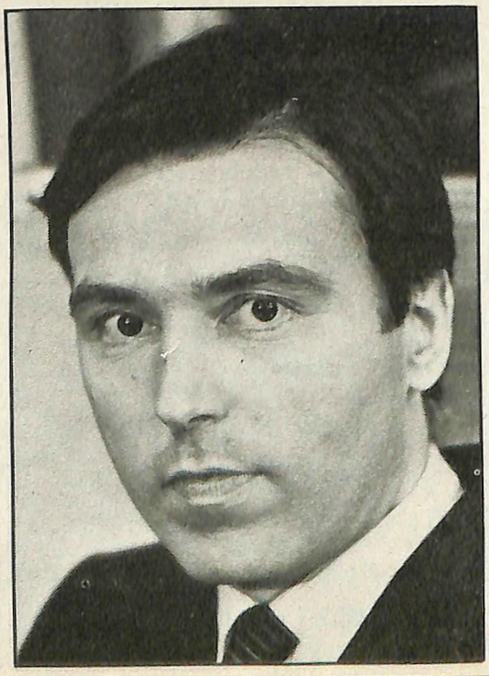

Foto: ANP

Jos Meijs nieuwe publiciteitsman van HV

Op 1 september is Jos Meijs (29) als publiciteitskoördinator in dienst van het Humanistisch Verbond getreden. Daarmee volgt hij Paul Custers op, die in december vorig jaar het Humanistisch Verbond verliet.
Jos Meijs zette zijn eerste schreden op publicitair vlak als free-lance journalist voor weekblad Hervormd Nederland en enige vakbladen in de gezondheidszorg. Ook maakte hij als vrijwilliger radioprogramma's voor de Utrechtse ziekenomroep RANO.
Op het moment dat hij naar de funktie van publiciteitskoördinator solliciteerde, was hij werkzaam als voorlichter van de Federatie Educatieve Omroep (FEDUCO). Daarnaast was hij als verslaggever aktief voor RVU- en NCRV-radio.

Foto: Kippa

Kwartslag-presentatrice Bernadette van der Bijl

Nieuw programma met nieuw gezicht op HV-televisie

Met een nieuw programma, een ander uiterlijk en een nieuw gezicht is het Humanistisch Verbond het televisieseizoen 1984/85 begonnen. Op 1 oktober ging het nieuwe programma „Kwartslag" van start, gepresenteerd door Bernadette van der Bijl. Een studiomagazine met twee à drie korte onderwerpen die in de aktualiteit spelen of vanuit humanistisch oogpunt de aandacht van de kijker verdienen. Ieder Kwartslag-magazine wordt aangevuld met een agendarubriek, waarin belangrijke bijeenkomsten, publikaties en dergelijke, ook van het HV zelf, worden vermeld. Ander nieuwigheidje is dat het publiek meteen na afloop het Verbond kan bellen voor reakties of informatie.

In de eerste *Kwartslag* was er een interview met Paul Haenen over zijn toneelstuk „Bemoeizucht", dat handelt over de reakties van hetero-vrienden op homoseksuele vriendschap. Verder was er onder meer een fragment met toelichting te zien over een film met als onderwerp jongeren en drankmisbruik.

Maandagavond

Kwartslag Magazine zal iedere vier weken te zien zijn op onze nieuwe vaste uitzenddag: maandagavond van 19.12 uur (na Journaal en reklame) tot 19.27 uur op Nederland 2. In de tussenliggende drie weken worden programma's met een wat andere opzet uitgezonden. Zo is er elke maand een studiodiskussie met direkt betrokkenen over een aktueel en kontroversieel onderwerp. Een team onder leiding van Ireen van Ditshuysen (producer van onder meer het VPRO-programma „Tijdverschijnselen") werkt momenteel aan de onderwerpen „Het ideaal van de krakers" en „Automatisering als ondemokratisch proces".
In sommige gevallen zullen studiodiskussies ook gekoppeld kunnen worden aan voorafgaand uitgezonden dokumentaires. Voorbeelden: „Vaders en sexualiteit", waarbij eerst een film van Marijke Jongbloed wordt uitgezonden rondom de vraag hoe vaders niet alleen met de sexuele ontwikkeling van hun kinderen omgaan, maar ook met hun eigen gevoelens die dat oproept. Een week later volgt een studiogesprek met de Amerikaanse psychotherapeut Al Pesso, die zich in het bijzonder hiermee bezighoudt. De film „Bollebozen" van Nettie van Hoorn geeft een portret van enkele, zeer van elkaar verschillende hoogbegaafde kinderen. Een week later gaan deze kinderen naar andere slimmeriken in de studio door over de minder bekende kanten van hun „handicap".
Joop van Tijn zal dit seizoen opnieuw een serie programma's voor het HV maken, samen met eindredakteur Rob van der Linden. Het worden interviews met vooral vrouwen, met als rode draad het thema „macht, gezag en frustratie".

Filmportretten

Een voorbeeld van de aandacht die aan verschillende werkterreinen van het Verbond wordt gegeven is een op stapel staand filmportret van Klazien van Brandwijk, die als geestelijk raadsvrouw bij de krijgsmacht werkt. Ook zijn enkele portretten in voorbereiding van mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de humanistische beweging. Tenslotte wordt ook een aantal buitenlandse produkties uitgezonden. Als eerste een soms amusant portret van een Engelse spastische jongen, die opkomt voor zijn bestaansrecht (titel: „Alles wat ik kan kun jij beter").
Verder onder meer de film „Ik hoor je glimlach", over een blinde schilderes en haar strijd om haar handikap te aksepteren.
Kwartslag houdt zich bezig met onderwerpen die binnen de humanistische beweging leven. Maar (want daar is het een TV-programma voor), de onderwerpen moeten ook qua aanpak aansluiten bij de interesse van het publiek dat op dat uur kijkt. Van dat publiek weten we al dat het er heel anders uitziet dan we gewend waren: het is gemiddeld jonger en heeft minder opleiding. Daarmee moeten we rekening houden, willen we tenminste slagen in wat nog steeds onze opdracht is op radio en televisie: humanisme herkenbaar maken voor een groot publiek.

Casper Vogel

Ik hoor je glimlach

Maandag 29 oktober van 19.12 tot 19.27 uur op Nederland 2 de dokumentaire *Ik hoor je glimlach*.
Carolyn James werd vijf jaar geleden, na een lange strijd om haar gezichtsvermogen te behouden, volledig blind. Ze begon te schilderen en nu is ze een erkend schilderes die verscheidende exposities op haar naam heeft staan. In de film vertelt Carolyn James hoe ze haar blindheid leerde aksepteren.

DE MENS: GEKOOID

De vrijheid van de mens wordt van verschillende kanten bedreigd. Niet alleen heel konkreet en zichtbaar: met geweld, politieke onderdrukking en overheersing, maar ook op meer subtiele manieren wordt de mens gekooid. Is het immers niet zo, dat ons doen en laten, onze vrijheid, op allerlei manieren wordt bepaald en dus beperkt? Bijvoorbeeld door onze plaats in het ekonomische systeem, door de macht die we hebben of die we juist moeten ondergaan, maar ook door onze biologische samenstelling als mens. En kunnen wij bijvoorbeeld wel vrijuit denken en spreken of is het veel meer zo, dat wij spreken zoals de taal ons dat voorschrijft? Op allerlei manieren, lijkt het, en vaak zonder dat wij dat in de gaten hebben, wordt de mens gekooid.

Humanisten gaan uit van de principiële vrijheid van de mens. Dat betekent niet, dat voor humanisten de mens volkomen en onbeperkt vrij zou zijn, maar wel dat de mens mèt deze beperkingen een vrijheid en verantwoordelijkheid heeft en bovendien dat vrijheid voor de mens een *recht* is. Het humanisme gaat dan ook uit van het individuele zelfbeschikkingsrecht. Vrijheid is voor humanisten iets om na te streven.

Deze principiële vrijheid wordt betwist door opvattingen die uitgaan van de gekooide mens. Deze opvattingen vinden we onder de naam „strukturalisme" bijvoorbeeld in de kunst, maar ook in de filosofie, sociologie en in andere menswetenschappen. Gemeenschappelijk hierbij is, dat wordt uitgegaan van principiële onvrijheid van de mens. In deze visie op de mens wordt ons doen en laten, en ook ons denken, bepaald door strukturen die groter zijn dan de mens, en die er al zijn voordat ieder van ons op de wereld komt. Het betekent ook dat de mogelijkheid om in te grijpen in die strukturen uiterst klein of zelfs nihil is. En daarmee wordt de abstrakt lijkende kwestie van de gekooide mens opeens héél aktueel. Hebben bijvoorbeeld allerlei sociale bewegingen die veranderingen nastreven – zoals kleinschalige bedrijfjes, vrouwenbeweging en milieu-groepen – wel enige zin? Hun doeleinden staan of vallen immers met de mogelijkheid die de mens heeft om in te grijpen in bestaande strukturen.

De opvatting van de mens die is gekooid door strukturen, steunt op enkele sterke argumenten, die door humanisten niet zomaar kunnen worden weggewuifd. Humanisten die *staan* voor hun overtuiging en voor hun ideeën, moeten ingaan op deze argumenten, op straffe van naïef en dogmatisch te worden gevonden.

Nou, dat konden ze laatst op het Socrates-symposium over de gekooide mens.

De verrassende konklusie was dat humanisten en strukturalisten het helemaal niet zo oneens hoeven te zijn. Lees wat Wim van Dooren, Kees Kwant, Rob Tielman en anderen hierover te zeggen hadden. Bert Boelaars tekende hun wijsheden op.

Prof. Dr. Kees Kwant, was de eerste die op dit symposium aan het woord kwam. Hij hield een beschouwing over het wijsgerig strukturalisme. Het strukturalisme is een denkrichting die ontstond in Parijs, als reaktie op het populaire existentialisme van vlak na de oorlog van onder andere Sartre. Parijs gaf in die tijd de filosofische mode aan in West-Europa. Bij de existentialisten staat de mens centraal; het menselijke bestaan is daarbij uitgangspunt en in dat bestaan kan en moet de mens voortdurend keuzes maken. In optimistische termen noemen we dit vrijheid, meer pessimistisch geformuleerd: de mens is veroordeeld tot kiezen; wat hij ook doet, er moet gekozen worden (al gebeurt dat vaak onbewust).

Strukturalisten wijzen deze voorstelling van zaken van de hand. Naar hun idee is er nauwelijks sprake van echte „keuzes". Iedere keuze wordt gemaakt binnen een groter geheel, een dwingende struktuur die al bestond. De strukturalist Lacan heeft de menselijke wil eens vergeleken met een in het zand getekend gelaat, dat in het niets verdwijnt bij de opkomende en het strand overweldigende vloed. Andere „strukturalisten" zijn Foucault, Lévi-Strauss, Piaget en Althusser.

Dwingende strukturen

Waar ze vooral bezwaar tegen hebben is de zeer rationalistische visie op de mens als het absolute centrum van de wereld, de mens als „het laatste woord". Immers, zo stellen zij, de mens bekijkt de wereld om hem heen, maar maakt er ook deel van uit: de mens is slechts een klein stukje van het grotere geheel.

Een voorbeeld van zo'n dwingende struktuur is de taal. Klanktechnisch gezien hebben mensen tal van mogelijkheden om een taal te vormen. Ondanks de vele talen die bestaan, vind je op heel de wereld niet één taal die alle mogelijkheden benut. Elke taal is een systematische selektie uit het totaal van beschikbare klankmogelijkheden. Vanuit die taal worden betekenissen opgebouwd, in stand gehouden en afgebroken. Mensen spreken een taal, vormen die taal, maar zij zijn er eerst al door gekneed omdat zij de taal van hun omgeving, via hun ouders bijvoorbeeld, hebben overgenomen. Datzelfde geldt voor veel waarden en normen. Het gewicht dat de individuele mens die wordt gekonfronteerd met bestaande strukturen, in de schaal legt is dus zeer beperkt.

De strukturalist Lévi-Strauss heeft erop gewezen, dat met name de westerse mens zich daar niet bij neer wenste te leggen. Dit in tegenstelling tot de mens in veel primitieve kulturen: „Geen enkele van deze samenlevingen heeft een beeld van de mens geschapen als heer en meester van de schepping en vrij om zich buitensporige rechten toe te eigenen op alle uitingen van de natuur en het leven. Integendeel, hun wijsgerige systemen zijn het erover eens om de mens een goede plaats in de natuur toe te kennen, als deze maar geen inbreuk maakt op die van andere levende wezens en toelaat dat ook die in volle vrij-

IN STRUKTUREN?

heid blijven voortbestaan en gedijen," zo stelt Lévi-Strauss.
De westerse mens moest en zou zelf het centrum van de wereld zijn. ,,Daarom meent hij in zijn eigen belang de natuur te kunnen opofferen, zonder dat de stommeling in de gaten heeft dat hij op die manier ook zichzelf opoffert," merkte Kees Kwant hierbij op.

Vrijheid door aanpassing?

De tweede inleider op het symposium, Prof. Dr. Wim van Dooren, ging nadrukkelijk in op de bezwaren van strukturalisten tegen het humanisme. Hij stelde voorop dat iemand die zich tegen het humanisme verzet, daarmee nog niet de verdediging van het inhumane hoeft te bedoelen. Men kan *andere uitzichten* op het oog hebben. Zoals bijvoorbeeld Heidegger, die in zijn ,,Brief over het humanisme" (1947) de beperkingen van het humanisme aangaf. Heidegger kwam daarin tot de slotsom dat de beste humanist weleens de anti-humanist kan zijn. Volgens hem houdt het humanisme zich te zeer bezig met zichzelf. Humanisten zijn voortdurend doende hun eigen lot in handen te nemen. ,,Als je zo humanist bent, begrijp je eigenlijk niets van jezelf, omdat je geen afstand neemt. Je stapt niet buiten je eigen kooi," aldus Wim van Dooren.
Toch probeert iedereen een uitweg uit die kooi te vinden en sommigen denken die gevonden te hebben, terwijl dat nog zeer de vraag is. In dit verband vertelde Wim van Dooren het verhaal van Kafka, ,,Bericht voor de akademie", waarin een aap vertelt hoe hij mens is geworden. De aap was gevangen in Afrika en in een kooi op de boot naar Europa gezet. De aap dacht: hoe kom ik uit die kooi? Het lukte, niet door aan de tralies te gaan rukken of te gaan veilen, nee – het lukte door zich aan te passen aan de mensen buiten de kooi. Dat waren zeelui die het steeds op een zuipen zetten. Dus de aap begon ook drinkgebaren te maken. Dat vonden die matrozen zo'n mooi gebaar van de aap dat ze op een gegeven moment de deur van de kooi openzetten en de aap echt lieten meedrinken. Moraal: je kunt uit je kooi komen door je aan te passen. Welnu, aldus Wim van Dooren, dat zou weleens een serieus bezwaar kunnen zijn, ook tegen het humanisme. Inhoeverre blijven humanisten eigenlijk in hun eigen kooitje zitten?

Bezwaren tegen het humanisme

Wim van Dooren somde vervolgens vier bezwaren op die humanisten zich zouden moeten aantrekken. Het eerste bezwaar is (en daarbij sloot hij aan bij Kees Kwant) dat in het humanisme alles om de mens draait, terwijl duidelijk is hoe allerlei natuurlijke verbanden minstens zo centraal staan. De unieke plaats van de mens die in het humanisme wordt benadrukt, zou weleens niet zo uniek kunnen of mogen zijn. Misschien moet het natuurlijke meer centraal worden gesteld.
Een tweede bezwaar is dat het humanisme allerlei associaties oproept met een bepaalde overname van de antieke Griekse kultuur, in kombinatie met het christendom, waardoor het in de praktijk soms als twee druppels water lijkt op een christelijke benadering.
Een derde bezwaar dat Wim van Dooren aangaf komt voort uit de burgerlijke traditie waarin het moderne humanisme zich heeft ontwikkeld. Vooral mensen uit Oost-Europa zien het humanisme als een burgerlijke ideologie, bestemd voor een burgerlijke elite.
En het laatste bezwaar vormt volgens Wim van Dooren een zeer groot probleem: ,,Het ongrijpbare karakter van het humanisme dat zich zo algemeen menselijk op zou stellen. Het krijgt daardoor toch een specifiek gezicht, dat niet algemeen wordt erkend. Vaak komen humanisten met hun beginselverklaring aan en roepen dan: dit is voor iedereen die niet in God gelooft. In de praktijk blijkt het humanisme echter toch een specifieke kleur te hebben. In het niet-kleur bekennen beken je immers ook kleur. Omdat je bepaalde zaken niet afwijst en andere zaken niet voorstaat – daardoor bevoordeel je veel van het reeds bestaande. Deze diskussie houdt ook al heel lang de gemoederen bezig in het Humanistisch Verbond in Nederland. Door het a-politiek te maken, neem je toch een bepaalde politieke stelling in. Dat is dan die kooi waar de humanist zichzelf in stopt."

Verhouding tot de natuur

De derde inleider op het symposium, Dr. Rob Tielman, werd aangekondigd als ,,onze kooiker" en gevraagd zich te ontwikkelen tot imker, ,,zodat wij humanisten kunnen uitzwermen". Rob Tielman sprak overigens op dit sympo-

Zie verder pag. 10

KEES VAN GEVOELIG

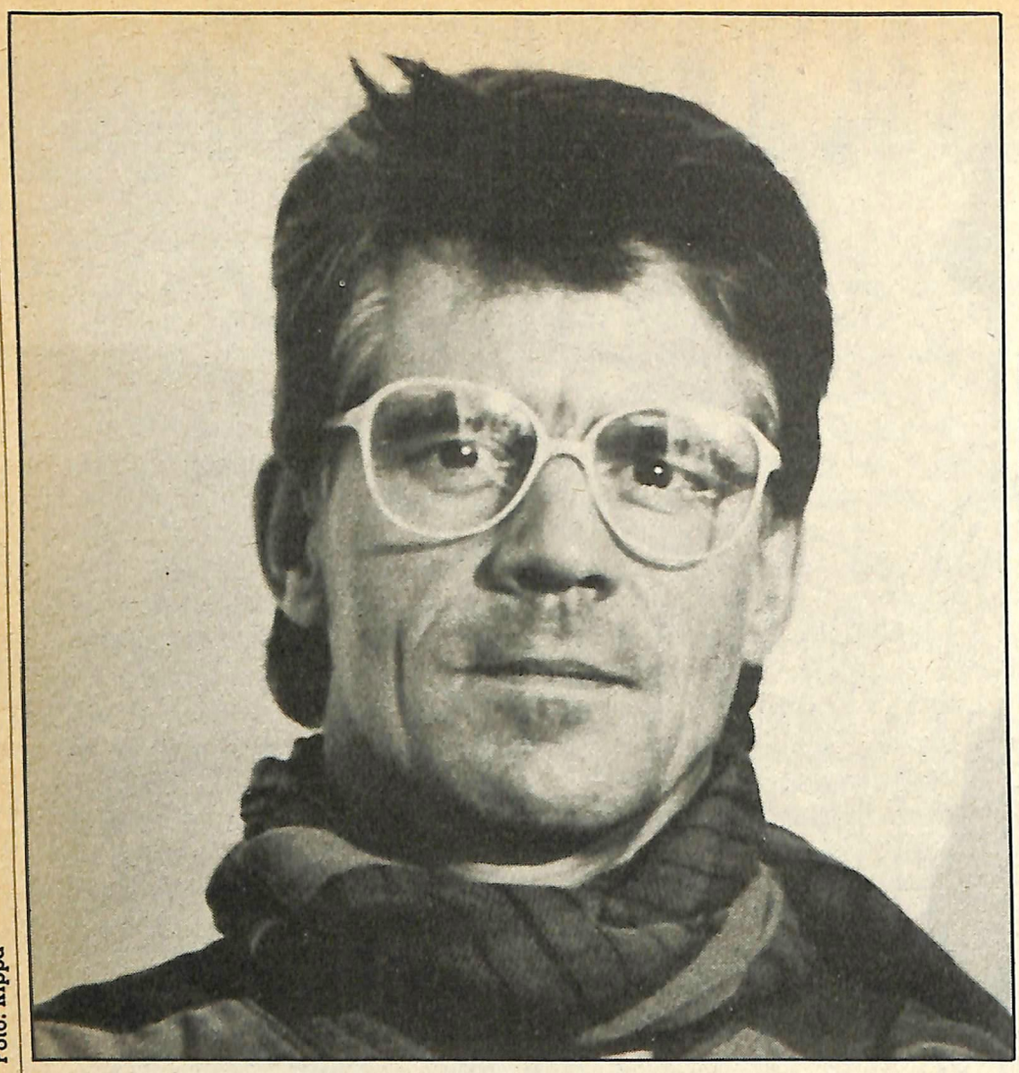

Foto: Kippa

Toen de lezing was afgelopen, werd ik door de penningmeester in het kleine kamertje naast het zaaltje uitgenodigd. Daar kreeg ik een bos bloemen en de envelop met geld.
– Hoe vond u het? vroeg ik.
– Aardig hoor, zei de penningmeester. De teleurstelling droop van zijn gezicht. Je zag dat hij stil voor zichzelf al aan het formuleren was hoe hij straks zijn excuses zou aanbieden aan het bestuur. Tenslotte had hij me uitgenodigd.
– Ik geloof dat ik niet geheel aan de verwachtingen voldeed, is het niet? zei ik schuldbewust.
– Geeft niks hoor.
De penningmeester bleef beleefd. Straks zou hij zich te goed doen aan de drank, en als ik weg zou zijn – en hij dronken – dan zou hij een symfonie van scheldwoorden aan mij opdragen. Terug in de zaal trof ik allemaal konverserende mensen aan die niet de moeite namen zich met mij te onderhouden; ze bekeken me wel, maar op het moment dat hun ogen de mijne ontmoetten, staarden ze ineens naar het einde van de zaal. Als ik langs een groepje liep werd het even stil. En nergens in het gebouw vond ik een behoorlijke plek om zelfmoord te plegen.
Opeens kwam er een jongen op mij af van een jaar of zeventien. Hij had mijn lezing „heel informatief" gevonden, en hij wilde de titels van de boeken die ik had genoemd nog een keer horen.
– De meesten vonden het niet zo'n sukses hè? informeerde ik voorzichtig. De jongen bevestigde dit eerlijk.
– Wat deed ik dan verkeerd?
– Ach mijnheer Holman, iedereen dacht: dat wordt *lachen, lachen, lachen!* Maar we hebben ons de kolère verveeld!

Lachen, lachen, lachen! Mijn lezing ging over het maken van columns in de krant en de humor en satire in Nederland. Ik voelde me heel wat toen ik begon, en vóórdat ik mijn eerste zinnen de zaal in stotterde, mat ik mezelf de allure aan van de jonge scribent die over enkele minuten de Nobelprijs krijgt. Ik keek vanuit grote hoogte de zaal in, knikte een enkeling toe – en nóg voel ik plotseling die angst, die dierbare vijandin, me bekruipen. Terwijl ik mijn woorden inspiratieloos opdreunde, merkte ik dat wat ik vertelde nog het meeste overeenkomst vertoonde met modder en nat zand; niet één stelling gleed er behoorlijk van mijn lippen, al mijn redeneringen gingen mank en de anekdotes en de bon mots die ik keurig had verzameld, bleken absoluut niet leuk. Ik merkte ook een enorme weerstand in de zaal en omdat ik geen gelegenheid tot diskussie gaf, werd die weerstand alleen maar groter. Ik vind trouwens ook dat het publiek een fout maakte: het is namelijk niet waar dat iemand die praat of schrijft over satire en humor ook zelf komisch en humoristisch is. Mijn voordracht was daar een fraai voorbeeld van.
Daar ging mijn lezing.
Een week later werd ik als columnist bij De Volkskrant ontslagen. Volgens mij had het één met het ander te maken.

Ik schrijf dit allemaal zo uitvoerig op omdat ik van plan ben het straks te hebben over *Kees van Kooten*. Hij is één van de grappigste mensen van Nederland. Zijn humor is scherp, hij is bijzonder satirisch en hij kan verbluffend goed schrijven.
Ik kan daar niet *overhéén*, om een toneelterm te gebruiken.
En dat wil ik trouwens niet.
Het wordt dus niet *lachen, lachen, lachen!*

Treitertrends

Ik zal een jaar of tien geweest zijn toen *De Clichémannetjes* Kees van Kooten en Wim de Bie 's zaterdagsmiddags voor de radio waren in het programma Uitlaat. Onze radio stond vlakbij het raam. Terwijl ik luisterde zag ik hoe mijn vader z'n auto waste en hoorde ik m'n moeder het brood snijden; het hele huis rook naar soep. Ik heb geen geheugen voor tijd, maar volgens mij waren er in die tijd veel leuke radioprogramma's: Loeren aan de hor, Onze man in Havanna, Klatergoud – ik wist ze allemaal te vinden en ik wist precies wanneer ze werden uitgezonden. Van De Clichémannetjes begreep ik toen niet veel, maar ik voelde wel dat het leuk

KOOTEN:
ATIRICUS DIE ONTLUISTERT

was. En daar ging het om. Mijn broer kocht een L.P. van Van Kooten en De Bie – iets met een badkuip, en ik herinner me nog dat ik daar ontzettend jaloers op was, want ik mocht hem niet draaien.
Ik groeide mee met Van Kooten en De Bie. Zag ze op de televisie in Hadimassa en Het Gat van Nederland, zag ze bij de VPRO in hun eigen shows, en ik zag ze ook ieder hun eigen weg opgaan. Althans... ik zag dat Kees (openbare persoonlijkheden mag je tutoyeren) ook grappige stukjes schreef in de Haagse Post die toen nog links en vooral leesbaar was.
In 1969 kreeg ik het boekje Treitertrends cadeau.
Treitertrends zijn dialogen waarin een modieus verschijnsel op de hak wordt genomen.
Onlangs verscheen er een herdruk van De Ergste Treitertrends. Toen ik die stukken weer las, schrok ik: ik vond ze nu vele malen beter dan in 1969. Destijds vond ik ze alleen maar grappig, maar ik lees nu juweeltjes van literatuur; het is of ik nu pas zie hoe knap het eigenlijk is. Van Kooten moet een oor hebben dat elke nuance in iemands taaleigen hoort. En het vreemde vind ik dat ik nu veel beter de types „zie" die zijn dialogen uitspreken, en dat terwijl hij ze niet beschrijft. Ik heb gezocht naar een mooi voorbeeld, maar dat is niet te doen want deze columns vormen een ieder op zichzelf afgerond geheel en je zou Van Kooten tekortdoen als je er één fragment van afdrukte.
Deze Treitertrends bewijzen voor mij wéér dat Van Kooten een uitstekend schrijver is – inderdaad de opvolger van Carmiggelt. (Ik geloof zelfs dat Carmiggelt hem al min of meer als opvolger heeft benoemd. Het stelt me dan ook zeer teleur van Het Parool dat ze niet alles in het werk stellen om Van Kooten dagelijks in die krant te krijgen.)
Van Kooten schreef het merendeel van deze Treitertrends in de Haagse Post. Ondertussen stelde hij ook, samen met De Bie de bescheurkalender samen. Samen maakten ze ook platen, en hun t.v.-shows werden ieder jaar beter. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat de laatste twee seizoenen mij tegenvielen; 't was voortdurend of ik zat te kijken naar een *remake* van hun oude suksessen.

In de Haagse Post veranderden de columns van stijl. Het werden hoe langer hoe meer verhaaltjes; over mensen, dingen, kleine ergernissen. Ze werden allemaal keurig verzameld in het boekje *Koot droomt zich af*. Af en toe maakte hij bij zijn verhaaltjes zelf de tekeningetjes, maar het is toch vooral de moed die wij willen prijzen om deze kleine grafische verluchtigingen van de tekst aan het gewone volk te tonen.

Ontroerend

Dan gebeurt er opeens iets tragisch in het leven van Van Kooten: zijn vader sterft. Hij kan, en wil, daar niet omheen. Hij heeft van de man gehouden, z'n vader heeft hem beïnvloed en Van Kooten schrijft over hem en het moment dat hij hoorde dat zijn vader was ontslapen. Het werd een aangrijpende column, misschien wel één van de ontroerendste die Van Kooten ooit heeft gemaakt. Schrijvend over zijn vader ontdekt hij bij zichzelf een gevoeligheid – op de rand van de sentimentaliteit – die hij voorheen niet in zijn werk toeliet. Ik ben ervan overtuigd dat het zelfs zijn eigen taalgebruik beïnvloedde. Zijn stijl werd namelijk altijd gekenmerkt door een grote hoeveelheid neologismen; behendig maakte hij zelf vreemde woorden en uitdrukkingen. Maar na het overlijden van zijn vader doet hij dat niet meer. De satire is dan geen doel meer, maar een middel.

Wat beoogde Van Kooten met zijn schrijven?
Ontluistering. Bij de Treitertrends en thans bij zijn nieuwe boekje *Modernismen* zie je dat het beste. Hij wil een modieus standpunt, een *trendy*-ontwikkeling ontluisteren, afbreken door alle humbug weg te zeven totdat je overhoudt waar het om gaat – tja, dat is natuurlijk niets.
Tucholsky wilde het militarisme ontluisteren en legde aldus de fundamenten bloot van Het Derde Rijk.
Van Kooten – als naoorlogs satiricus – ontluistert ons.
Hij doet dat – en nu volgt een cliché waar ik al dagen tegenop zie om het te schrijven, maar ja, het is niet anders – door ons een *spiegel* voor te houden. (Nogmaals: excuus.)
Wat Van Kooten opschrijft zijn onze eigen woorden. De lege *socialtalk* tijdens een barbecue-avondje zou ikzelf uitgesproken kunnen hebben; zogenaamd „moderne" manier waarop een verhouding, of relatie zoals dat tegenwoordig heet, zich ontwikkelt, heeft zich net zo in mijn leven ontwikkelt – pas later zie je de flauwekul daarvan in. En het gezeur over diëten! Van Kooten schreef daar al in 1969 over, maar het is nog steeds hoogst aktueel. (Hebben die stukken van Van Kooten destijds dan geen invloed op je gehad, vraag ik mezelf af. Jawel hoor, ik volg nu geen diëten meer en ben gewoon te dik.)
De periode van de Treitertrends is afgelopen.

Van Kooten heeft zich ontwikkeld als een volwaardig auteur – wat hij in mijn ogen altijd al was, maar nu hij zijn thematiek enigszins heeft uitgebreid en zichzelf vaak als uitgangspunt neemt voor zijn boeken, hebben de mandarijnen van de Nederlandse Literatuur hem een komfortabele zetel gegeven. Zijn satiren bundelde Van Kooten in de Bescheurkalender die hij samen met De Bie samenstelt. Zoals ik al schreef is nu een verzameling van die satiren verschenen onder de titel Modernismen, en zoals ik al heb willen laten blijken is het een prachtig boek geworden. Het zijn verhaaltjes waarin Kees konstant de schlemiel is: een type dat zich makkelijk laat verleiden tot „banale" gedragingen: koopzucht, hebzucht, sentimentaliteit . . . niks slechts is hem vreemd. In zijn verhalen lijkt Van Kooten pas tevreden als de chaos kompleet is, als hij is bedonderd door de rest van de wereld die natuurlijk veel slimmer is dan hijzelf.
Zo heb ik onder het lezen keihard moeten lachen om het verhaal Unsere Traumküche, een geschiedenis over een „amusant financieel fiasco". Totale kosten: honderdenvijftigduizend gulden. Alleen al voor dit verhaal is het waard dit boekje te kopen. Maar ook het verhaal over de wekkerradio, en de wijnkelder (ik zei het al: geen enkele zwakheid is Van Kooten vreemd) zijn uiterst lezenswaardig. Wat ik bij Van Kooten altijd knap vind, zijn zijn eerste zinnetjes. Het verhaal Het Eigen Zwembad begint bijvoorbeeld zo:
„Hoewel er volgens mij geen direkt gevaar dreigt, hebben we voor alle zekerheid de dieren naar binnen geroepen."
De onafwendbare chaos, de komische verwikkelingen – het zit er allemaal al in.
Maar het zijn niet alleen verhalen om van te schuddebuiken.
Het verhaal Thijs en vooral het verhaal De Scheiding geschreven vanuit het perspectief van een hond die de scheiding beziet van het vrouwtje en het baasje, is ontroerend, soms sentimenteel, maar niet op echt hinderlijke wijze.

Er zijn twee soorten Goede Boeken in de wereld.
Boeken waarvan je zegt: ik wou dat ik dit geschreven had, en boeken waarvan je zegt: ik wou dat ik zo schrijven kon.
Van Kootens boeken vallen altijd in beide kategorieën. Het is: *lachen, lachen, lachen* – soms ook om niet te hoeven huilen.

Theodor Holman

Vervolg pag. 7

sium niet als voorzitter van het Humanistisch Verbond, maar als socioloog: Volgens hem is de opvatting van Foucault juist, dat er nooit een absolute vrijheid mogelijk is: ,,Er is veel onvrijheid en het zou wetenschappelijk gewoon onwaar zijn om te zeggen dat die absolute vrijheid er wel zou zijn of mogelijk zou zijn. Dat wil niet zeggen dat we vergroting van onze vrijheid niet zouden moeten nastreven. Of in termen van de kooien: er is geen kooiloosheid mogelijk, want overal zijn beperkende strukturen aanwezig, zoals de taal. Deze maakt kommunikatie en denken mogelijk, maar beperkt tegelijk ook het denken, omdat het vóórstruktureert en wij door de taal bepaalde dingen (nog) niet kunnen denken. In die zin is ook het humanisme een kooi. De vraag is dan ook vooral welke kooi aantrekkelijker is? Dat is een keuze die buiten de wetenschap ligt. Het gaat dan om waarden van waaruit voor een bepaalde vrijheid wordt gekozen. Lévi-Strauss zegt dat alles recht op leven heeft. Dit is duidelijk een ethische uitspraak, geen wetenschappelijke. Het is een uitspraak die in zijn konsekwenties niet goed is doordacht. Want het betekent dat allerlei ziekteverwekkende bakteriën ook recht hebben op leven. Ik durf te verdedigen dat de mens van meer waarde is dan bijvoorbeeld bacillen. De praktijk dwingt ertoe om bepaalde vormen van leven boven andere te stellen. ,,Alles heeft recht op leven" is vanuit humanistisch oogpunt een onaanvaardbare uitspraak. Dat neemt echter niet weg dat de mensen de natuur veel schade hebben gedaan, zelfs zoveel dat de mensheid zelf in gevaar komt. De verhouding mens - natuur is een onhelder punt in het hedendaagse humanisme in Nederland. Want het ligt natuurlijk niet altijd even duidelijk als in het voorbeeld van de bacillen. Vraag is ook hoe een humanist zich ethisch moet opstellen tegenover het eten van vlees, het houden van huisdieren of het sportvissen? Niet-kiezen is dan ook kiezen, om met Sartre te spreken. Daarom ben ik het eens met het bezwaar tegen het humanisme dat het zo'n algemeenheid is. De beginselverklaring van het HV zal uitgewerkt moeten worden in maatschappelijk opzicht. Of je dat politiek noemt, dat hangt af van je definitie van politiek. Het is in ieder geval niet: partijpolitiek."

In de diskussie werd aan Kees Kwant de vraag gesteld of het vanuit een strukturalistische visie mogelijk is je enigszins aan de struktuur te onttrekken. Weer aansluitend bij de beeldspraak van de kooien, merkte Kees Kwant op dat hij bij ,,kooi" allereerst denkt aan het eigen lichaam. Je zit eraan vast, maar tegelijk fungeert het als vertrekpunt *vanwaaruit* je bestaat. Sociaal gezien is het net zo. Je bent geboren in een bepaalde kulturele omgeving en je bent door die omgeving geworden tot wat je bent. Is het dan nog mogelijk om bruggen te slaan naar andere kulturen? Volgens Kwant wel, omdat het in onze maatschappij niet meer mogelijk is om zó in één kooi te leven dat geen kennis wordt genomen van andere kooien. Daarom is relativeren mogelijk. ,,Maar het wordt soms nogal moeilijk gemaakt, omdat sommige gekooiden zich uitroepen tot enig ware en absoluut goede. Mijn eigen ervaring is dat die droom niet bestaat. Je kunt best je eigen kooi waarderen en tegelijkertijd z'n betrekkelijkheid onderkennen. Ik denk ook dat dat nuttig is," aldus Kees Kwant.
Rob Tielman maakte een onderscheid tussen zware en lichte kooien: ,,Het gaat erom dat je in je eigen kooi op een dragelijke manier kunt leven en dat je anderen daardoor niet al te zeer schaadt."
Evenals Kees Kwant betwijfelde Wim van Dooren of het mogelijk is *geheel* los te geraken van welke struktuur dan ook. Hij kende wel voorbeelden van filosofen die met hart en ziel probeerden nu eens hindoe te zijn, dan weer christen of islamiet. Maar de vraag blijft in hoeverre zulke mensen zich nu echt aan alle strukturen hebben ontworsteld. ,,Misschien steekt er dan weer een ideologie van een bepaalde soort tolerantie achter. Er is moeilijk grip op te krijgen. Het vervelende van veel ideologieën, ook van het humanisme, is dat wordt geprobeerd om te verdoezelen dat het een kooi is," konkludeerde Wim van Dooren.

Aktieve houding gewenst

Met het strukturalistisch beginsel van ,,Je zit altijd in een bepaalde kooi" werd op dit symposium ingestemd. Maar ook, dat het verschil uitmaakt in wélke kooi je zit en wat je erin doet. Rob Tielman: ,,Het probleem is, dat nogal wat aanhangers van Foucault zijn theorie gebruiken om hun niets-doen te rechtvaardigen. Zij zeggen, we zitten toch vast, dus het maakt allemaal niets meer uit. Maar niets doen is óók een keus. Ik ben dan geneigd om een andere keus te maken: niet je erbij neerleggen, maar proberen er het beste van te maken. Vooruitgang zou ik daarbij willen definiëren als het toenemend vermogen zelf zin en vorm te geven aan het bestaan."
Kees Kwant was het daarmee eens en vulde aan, dat de teksten van Foucault beslist niet gericht zijn tegen bijvoorbeeld het Humanistisch Verbond.
Dogmatische strukturalisten zullen volhouden dat je niet kunt bevorderen dat mensen hun eigen gang kunnen gaan. Daarvoor zou de struktuur waarvan de mens deel uitmaakt, te sterk zijn. Wim van Dooren wees er in dit verband op dat deze strukturalisten ,,vergeten" dat

HUMANISTISCH VERBOND

Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond roept sollicitanten op voor een vakature voor de funktie van

Raadsman/-vrouw

bij de Dienst Humanistische Geestelijke Verzorging in de Krijgsmacht.
Deze funktionaris wordt op voordracht van het Humanistisch Verbond benoemd door de Minister van Defensie. Genoemde dienst telt momenteel 22 raadslieden, waarvan er 19 werken in 19 rayons verspreid over Nederland en West-Duitsland. Eventueel kan deze funktionaris (tijdelijk) worden geplaatst op het Humanistisch vormingscentrum voor militairen te Zeist.

Taak: als geestelijk verzorger beschikbaar zijn voor de mens in zijn situatie. Belangrijke facetten van het werk:
a) individuele begeleiding in het persoonlijke vlak
b) vormingswerk met groepen (in het kader van de zgn. GV-uren) en/of op het vormingscentrum
c)oorwaardenscheppend werk in het strukturele vlak veelal voortvloeiend uit a. en b. En o.m. plaatsvindend in multidisciplinaire overlegorganen.

Vereisten:
– humanistische levensovertuiging
–leeftijd van plm. 30 tot 40 jaar (deze laatste grens is een eis van Defensie i.v.m. pensionering bij 55 jaar)
–een gerijpte persoonlijkheid voor dit veeleisende werk. Daarbij gaat de voorkeur uit naar mensen van academisch of daarmee vergelijkbaar niveau en een aantoonbare beroepservaring in vormingswerk en de omgang met mensen in knelsituaties
–bezit van/of bereidheid tot studie voor het diploma geestelijk verzorger van het Humanistisch Opleidingsinstituut te Utrecht
–bezit van rijbewijs
–goede gezondheid

Salariëring:
geschiedt bij indiensttreding – afhankelijk van leeftijd en aantal dienstjaren – tussen *f* 3459,– en *f* 6347,– (met een uitloopmogelijkheid tot *f* 7564,–).

Indiensttreding zodra dit mogelijk is.

Nadere informaties: een informatiepakket is te verkrijgen bij het Bureau Hoofdraadsman op onderstaand adres binnen 14 dagen.

Sollicitaties – graag voorzien van motivering en curriculum vitae – binnen veertien dagen te zenden aan de hoofdraadsman, J. F. Sinke, Oranje Nassaulaan 71 te Zeist, postcode 3708 GC, telefoon 03404-14436.

toch ook zijzelf buiten de struktuur treden. Zij geven er immers een oordeel over. Ze zouden nooit kunnen zien dat zij van een bepaalde struktuur deel uitmaken, als ze er niet een beetje afstand van konden nemen. Dit inzicht leidt ertoe dat we wel degelijk kunnen spreken van een wisselwerking tussen de struktuur en de mensen die er deel van uit maken. Wim van Dooren zei het ook nog anders: ,,Mensen zijn in grote mate afhankelijk van de struktuur waarin zij toevallig leven, maar ook geldt dat die struktuur afhankelijk is van degenen die hem aanvaarden. Dogmatische strukturalisten als Althusser weigeren deze dialektische verhouding te zien."
Een recente stroming uit Amerika, het ,,holisme", biedt in dit verband ook weinig soelaas, vindt hij. Holisten benadrukken slechts de onderlinge samenhang van alles. Een populair boek als ,,De Aquariussamenzwering" bouwt daarop voort. Maar Wim van Dooren heeft daar geen hoge pet van op, vanwege het oppervlakkige karakter van veel beweringen. (Zie in dit verband ook zijn bespreking van het boek in het juninummer van Rekenschap.)

Vanzelfsprekendheden doorbreken

Rob Tielman was het hiermee eens. ,,Ik ben geneigd om in de lijn van Berger en Luckmann te denken dat de werkelijkheid maatschappelijk gemaakt wordt. Op het eerste oog hebben we er weinig greep op. Aan de andere kant kun je vaststellen dat als al een kleine groep zicht heeft op het reilen en zeilen van de maatschappij, daardoor de vanzelfsprekendheid ervan wordt doorbroken. Dat is als het ware het hoopvolle perspektief, waar ook ,,De Aquariussamenzwering" de nadruk op legt. Het is misschien een dubbeltje op zijn kant, maar het zou humanisten kunnen inspireren. Want je kunt het humanisme enerzijds zien als een vrij irrationeel geloof, waarin de mens de God van de schepping zou zijn, een dogmatisch rationalisme zoals inderdaad bij sommigen is te zien en waar Foucault kritiek op heeft. Anderzijds kan het humanisme ook gezien worden als een mogelijkheid om verstarde patronen te doorbreken. Zo zie ik het humanisme veel meer: als een mogelijkheid voor mensen om vanzelfsprekendheden te doorbreken. En mocht het humanisme een vanzelfsprekendheid zijn geworden, niet meer ter diskussie staan, dan is dat een kwalijke zaak. Om in de beeldspraak te blijven: het is goed als we ons van de ene kooi in de andere kunnen verplaatsen, dat we er nieuwe kooien bij kunnen maken en kunnen kiezen voor de meest aantrekkelijke."

Erik van der Hoeven hield als toehoorder een pleidooi voor keuzevrijheid met een menselijk gezicht. Volgens hem kunnen mensen elkaar vrijheid geven in het alledaags kontakt, door moeite te doen elkaar te leren kennen, op elkaar te reageren, gevoel te uiten, samen iets op te bouwen en daardoor elkaar boven het eigen kringetje uit te tillen. ,,Zo kunnen mensen elkaar vrijheid geven, naast het feit dat ze elkaar ook onvrijheid geven doordat ze in een bepaalde kultuur zitten en op die basis met elkaar handelen."
In dit licht ziet Erik van der Hoeven voor het humanisme een wezenlijke taak.
Symposiumvoorzitter Arie den Broeder konkludeerde aan het slot van de bijeenkomst, dat strukturalisme en humanisme bij nader inzien niet echt haaks op elkaar staan: ,,Het moderne humanisme ziet de mens als persoonlijk individu én als sociaal wezen. Vrijheid wordt gezien in verbondenheid, maar ook andersom. Natuurlijk is er ook voor de spanning tussen ideaal en werkelijkheid. Er zijn nogal wat ingewikkelde strukturen die hun wetmatigheden hebben en normen opleggen waar wij ons moeilijk aan kunnen onttrekken.
De worsteling daarmee vormt voor humanisten een uitdaging. Het is wezenlijk voor een organisatie. We moeten er immers voortdurend op attent zijn dat maatschappelijke strukturen, welke dan ook, de mens ten goede komen, en niet omgekeerd."

Bert Boelaars

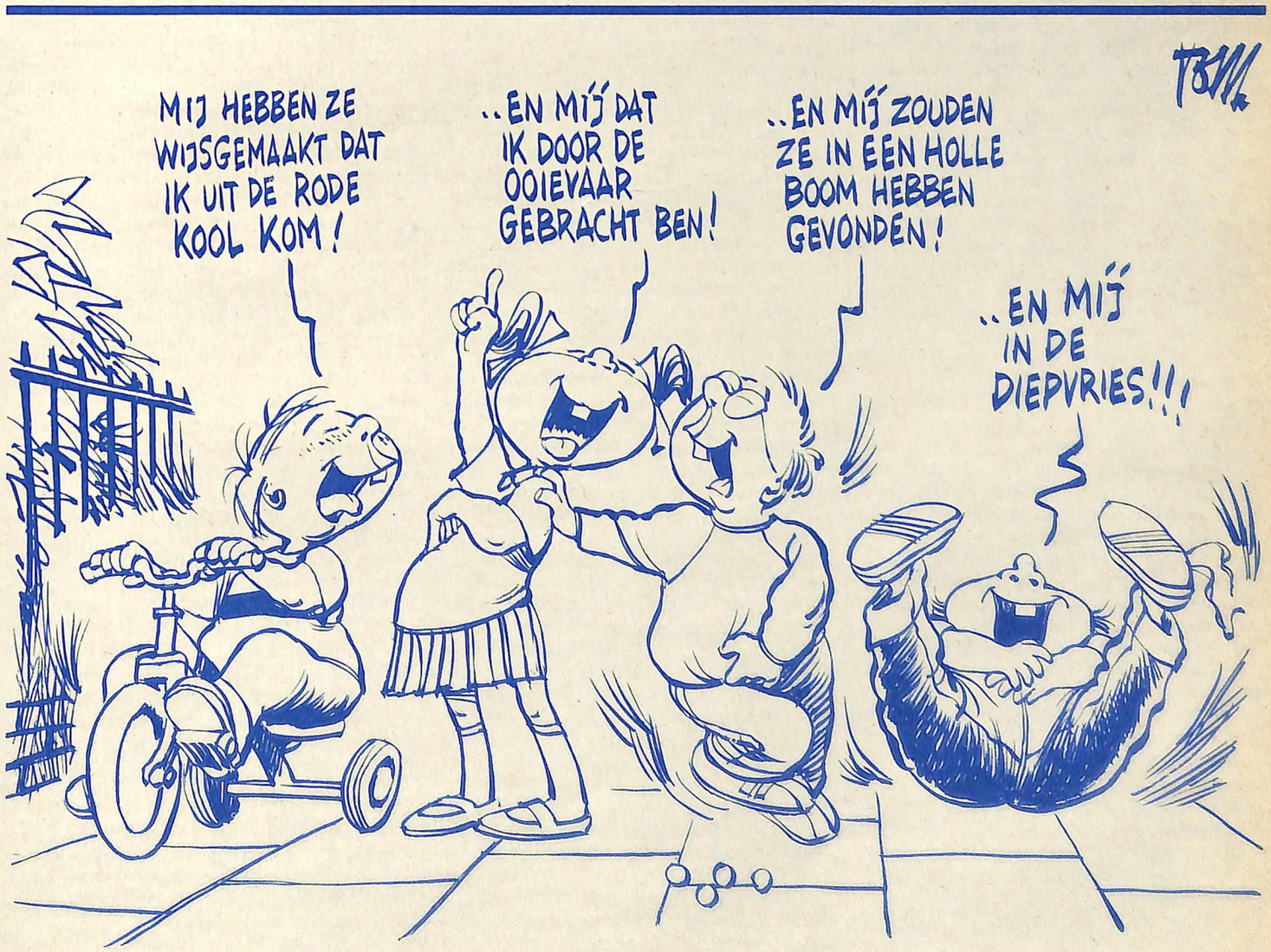

Burgerlijke ongehoorzaam

Na lezing van het artikel van Chiel Verduijn en de reakties hierop van R. van Hasselt en R. Slot, wil ik toch wel even reageren. Naar mijn mening behandelt Verduijn in zijn uitvoerig overzicht twee zaken, nl. burgerlijke ongehoorzaamheid (slechts kort) en politieke aktie (vrij uitvoerig). Naar mijn idee zijn dit twee verschillende begrippen die je eigenlijk niet onder één noemer mag brengen.
Ik dacht dat het begrip burgerl. ongehoorzaamheid een passief karakter heeft en inhoudt dat ik *niet* doe wat van mij verlangd wordt. Politieke aktie daarentegen is juist tegengesteld, is aktief, en houdt in dat ik *wél* doe wat niet van mij wordt verlangd. (Ofwel verboden is, of ongewenst.) Als we zó de zaken even op hun waarde scheiden, lijkt het mij toe dat in doorsnee wij humanisten volledig achter het begrip „burgerlijke ongehoorzaamheid" kunnen staan. Immers, een humanist zal zich nooit het menselijk zelfbestemmingsrecht laten ontnemen en zich te allen tijde het recht en de vrijheid voorbehouden dingen of daden te weigeren die in strijd zijn met zijn/haar levensovertuiging. Dat lijkt mij duidelijk!
De vraag zou gesteld kunnen worden of in zeer principiële zaken niet ook een „wet gewetensbezwaren" zou moeten gelden gelijk dat inzake de militaire dienst het geval is. (Is natuurlijk nog geheel open en discutabel). Wat het tweede begrip nl. politieke aktie inhoudt, dat ligt op een geheel ander vlak. Dit gaat bijna altijd om zaken die niet de individu betreffen, maar belangengroepen. Ook liggen de problemen hier meestal op het economische vlak. (Bestaanszekerheid, ontwikkelingsmogelijkheid e.d.) Of en in hoeverre hier aktie getolereerd kan/mag worden en of hier de demokratische rechtsstaat in het gedrang komt, ja zelfs de roep om een dictator (Slot) het gevolg van zal zijn, is volgens mij niet eenvoudig met ja of nee te beantwoorden.
Ten eerste, en dat heb ik al vaker uiteengezet, acht ik regeringsbesluiten genomen met evt. de kleinst mogelijke meerderheid (waarbij meestal de verlangens van minderheden gewoon van tafel worden geveegd) geheel in strijd met het begrip demokratie en noem dit veel eerder de diktatuur van de meerderheid. Waarbij het ook voorkomt dat de meerderheid in de kamers geheel anders beslist dan de meerderheid van het volk verlangt. Je kunt dus moeilijk de demokratie in gevaar brengen als die er niet is! Ten tweede zal bij politieke aktie vooral medebepalend zijn in hoeverre de ruim 90% landgenoten die er niet bij betrokken zijn door de aktie zullen worden geschaad. Hoewel met deze zijde van de medaille vaak te weinig rekening wordt gehouden, zou ik toch het aktieve verzet niet zonder meer willen veroordelen. Zeker niet zolang onze bestuursvorm niet wat meer demokratisch van inhoud wordt.

Piet Blauw (Terwispel)

In Vredes-Naam?

Met talloze films als „The day after", met boeken als Raymond Brigg's „Toen de bom viel", met liedjes als Herman van Veens „De bom valt niet", hebben we de neiging ieder hoekje van het leven voor te bereiden en daar schuilkelders te bouwen. Versta me wel, ik ben niet voor de kernwapens en eenzijdige ontwapening vind ik een moeilijk standpunt. We horen zoveel over een wankel evenwicht en wanneer de weegschaal doorslaat is er geen winnaar meer, maar toch...
Toch kan ik nog met genoegen een plaatje van Abba opzetten of kijken naar de duiven, die hun heenkomen zoeken tussen de drukke voorbijgangers in de Herestraat. Ik kan en wil intens genieten. Ook genieten met anderen van ons leven op ons kleine planeetje. Niet dat ik voorbijga aan die donkere wolkjes en niet probeer op mijn wijze daar iets aan te doen. Maar ik blijf hopen op dat binnenste van al die mensen, die ergens, net als ik, vrede wensen...

„When the war is coming over, I hear the soldiers with their drums. Their treatment of the law is fearfull and then the thunder comes.
They treat the earth with mudd and power, their paces are like banging drums
what follows is a bleeding shower
and then the thunder comes.
When the storm has just gone over, the people are forgetting things. But I still hear the crying lovers: a war-drum that sings.
The red red roses on the graveyards
the tender rain is pouring down
and I do still believe in peace:
from somewhere comes the summerbreeze
my head is quietly bown
when my new earth is released.

Frans Commelin (Groningen)

Boete voor Lubbers

Dinsdagmiddag 18 september liet onze regering (bij monde van de koningin) weer eens weten dat de scheiding van kerk en staat in Nederland op papier wel wordt beleden, maar in de praktijk niets voorstelt. Onze regering (CDA en VVD) meende – evenals vorig jaar – weer eens van staatswege Gods bestaan te moeten proclameren. In een land waarin – naar het heet – alle levensbeschouwingen voor de wet gelijk zijn, en ook niet naar levensbeschouwing mag worden gediskrimineerd (art. 1 van de Grondwet!), zou je dit fenomeen op z'n zachtst „staatsrechtelijk vreemd" kunnen noemen. We kennen – op papier – geen staatsgodsdienst, maar de regering blijft Gods bestaan van staatswege wél proclameren: van harte wens ik u toe dat Gods zegen op uw werk rust, waarmee de Troonrede weer beëindigd werd.
Ondanks de talrijke principiële en staatsrechtelijke bezwaren hiertegen ingebracht is Lubbers blijkbaar sinds vorig jaar niet van gedachten veranderd. Het blijft blijkbaar nodig dat de *ongodsdienstige* opvattingen van niet-christenen worden gekleineerd van staatswege. Dat het CDA dit doet is wellicht te verklaren uit de „C", maar dat de VVD dit nu al wéér „gepikt" heeft is onbegrijpelijk, te meer daar vorig jaar het gerucht de ronde deed dat het de VVD-ministers verbaasd had dat premier Lubbers zijn privé-opvatting over het godsdienstige slot van de Troonrede bij verrassing erdoor had gedrukt. Dan mocht je verwachten: dit jaar zou 't wel 'ns anders kunnen worden . . . Niks van dat alles.
De godsdienstigen in ons parlement krijgen dus Gods zegen mee naar huis. Maar wat krijgen de ongelovigen? U raadt 't goed! Die krijgen óók Gods zegen; iets anders viel niet te vergeven. Of die ongodsdienstigen vinden dat ze d'r wat aan hebben, is niet van belang; ze krijgen het toch . . . Dáárin zit 'm nou juist het kleinerend-krenkende, het discriminerende. De ongelovige krijgt in wezen niets, niets althans dat voor hem als mens essentieel van waarde is. Het is net zo iets als wanneer je een overtuigd vegetariër bewust tracht „blij" te maken door hem een biefstuk voor te zetten, omdat je die zelf zo lekker vindt... Men hoeft zelf geen vegetariër te zijn om zich in te kunnen denken hoe bijzonder onfijngevoelig dit is. Dan spot men in wezen met andermans opvattingen; de ander wordt in feite niet in z'n waarde erkend. Dat is sollen met andermans principes. Het is ronduit beledigend.
Dat schijnt te mogen in Nederland... Het gebeurt immers jaar-in-jaar-uit. Maar de schijn *bedriegt*. Want in feite mag het niet. 't Is zelfs wettelijk verboden. Maar een christen-premier staat in dit soort zaken blijkbaar bóven de wet. Ons Wetboek van Strafrecht zegt het in art. 137e zo overduidelijk: *Hij die (...) een uitlating openbaar maakt, die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen, wegens (...) hun levensovertuiging beledigend is (...) wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.*
In de Troonrede stond trouwens nóg een interessante zinsnede: „De capaciteit van het gevangeniswezen zal worden uitgebreid." Zou het één soms iets met het ander te maken hebben?

Guus J. den Besten

In memoriam Max Knap

Op 1 september jl. is Max Knap in Steenderen (Ov.) overleden. Hij behoorde tot de eerste generatie humanisten, zoals wij die binnen het Verbond kenden. Weliswaar trad hij veel minder op de voorgrond dan Van Praag, Bonger of Pols om enkele bekende humanisten van het eerste uur te noemen. Maar van de zeventig jaren die Max geleefd heeft, is hij in enkele tientallen daarvan binnen de humanistische beweging aktief geweest. Eerst in met het Verbond verwante instellingen als de Weezenkas, het Bureau voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden en de HSHB. Later daar bovenop als lid van het hoofdbestuur en van het dagelijks bestuur van ons Verbond.

Misschien, zo zei ik bij zijn begrafenis, kwam hij beter tot zijn recht in een klein dan in een groot bestuur. Beter in het d.b. van vijf mensen dan in een drie keer zo groot h.b. en misschien nog beter met één of twee vrienden thuis of in de auto na een van de talrijke vergaderingen, napratend over de daar behandelde zaken. Achter een wat afstandelijk aandoende buitenkant bleek zijn binnenkant die van een zeer gevoelig en in hoge mate eerlijk mens. En met „eerlijk" doel ik dan op zijn opstelling in wezenlijke, mens en wereld rakende, vraagstukken als bijv. die van de echtscheiding, de abortus, de euthanasie of

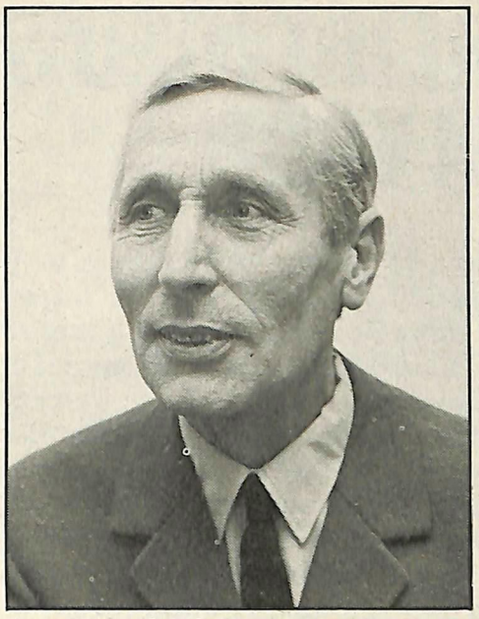

de vredespolitiek.
Het Verbond placht in die tijd over zulke vraagstukken rapporten te laten verschijnen, die dikwijls de meningsvorming in de maatschappij in belangrijke mate beïnvloedden. Het stelde daartoe meestal voorbereidingskommissies in, al of niet via de wetenschappelijke stichting Socrates. Wie zich in de geschiedenis van het Verbond verdiept, zal wel steeds de naam van Knap tegenkomen als lid van dergelijke kommissies. Maar hij zal hem ook ontmoeten als auteur van verschillende artikelen over zulke onderwerpen, bijvoorbeeld in Rekenschap.

Over de zojuist genoemde onderwerpen en overigens ook over vele „items" van het in die jaren door het hoofdbestuur voor het eerst opgestelde Humanistisch Perspectief, gaf hij zonder reserve zijn mening. De terughoudendheid die hem door karakter en door zijn beroep als rechter anders zo kenmerkte, was dan verdwenen. De vrijheid van de mens zijn eigen leven een bestemming en daarmee inhoud te geven, was daarbij voor Knap steeds richtsnoer. Daarover vielen met hem geen kompromissen te sluiten.

Toen hij, reeds langer geplaagd door een te nauw bloedvatenstelsel, getroffen werd door een hersenbloeding die hem gedeeltelijk verlamde maar gelukkig zijn denkvermogen intakt liet, was het voor deze doorgewinterde humanist al vrij snel duidelijk. Dit is niet het soort leven, waarin ik als mens nog zinvol kan funktioneren. Thuis in zijn geliefd Steenderen, in het bijzijn van zijn vrouw en kinderen, kwam dan ook het einde. Het Verbond is en blijft aan deze principiële humanist zeer verplicht.

Rood

Humanist op zoek naar het geluk

In het speciale kerst/nieuwjaarsnummer van de Humanist dat rond 15 december verschijnt, zal uitgebreid aandacht worden geschonken aan *het geluk*.
Ingeborg van Teeseling ging daarvoor te rade bij de wetenschapper die op het geluk promoveerde, de reklameman die geluk verkoopt, de politicus die niet met geluk uit de voeten kan, de humanist die soms zijn geluk niet op kan en de bisschop die het geluk in god zoekt.

En u, lezer van de Humanist, weet u wat geluk is?
Heeft u het geluk gevonden? Wat betekent voor u geluk? Bent u gelukkig?
U kunt dat de redaktie van de Humanist laten weten door ons een reaktie te sturen. Dat kan een antwoord zijn op alle bovenstaande vragen, of op één ervan.
Dat mag u zelf weten, als uw verhaaltje maar niet langer is dan één getypt velletje A4. De redaktie zal dan (als nodig met citaten) een bloemlezing hiervan publiceren in de Humanist van half december.
Uw bijdrage moet *vóór 15 november* bij de redaktie van de Humanist binnen zijn (p/a Postbus 114, 3500 AC Utrecht).
Veel geluk ermee!

Krugerrand

Goud is het belangrijkste exportprodukt van Zuid-Afrika. Een belangrijk deel van die goudverkoop vindt plaats in de vorm van de zogenaamde Krugerrands. Geschat wordt dat in Nederland voor zo'n 20 miljoen gulden van deze gouden munten worden verkocht jaarlijks. Voor een deel vloeit dit geld in de staatskas van het Zuidafrikaanse regiem en houdt daarmee mede het Apartheidssysteem in stand. Hiertegen voert het Komitee Zuidelijk Afrika in de maand oktober een aktie onder het motto *Krugerrand, bloedgeld voor apartheid*. De aktie start 21 oktober met een politiek-kulturele manifestatie in het Amsterdamse theater De Balie. Voor verdere informatie en aktiemateriaal: Komitee Zuidelijk Afrika, tel. 020-270801.

DOOR ZIEKTE VAN DE EINDREDAKTEUR BEREIKT DIT NUMMER U HELAAS TE LAAT. DE REDAKTEUR IS INMIDDELS WEER GEZOND DUS WIJ VERWACHTEN DAT HET VOLGENDE NUMMER VAN DE HUMANIST ROND 1 NOVEMBER ZAL VERSCHIJNEN.

BESTUUR BEREIDT NIEUW BELEIDSPLAN VOOR

Het hoofdbestuur werkt hard aan de voorbereiding van een nieuw beleidsplan. Daartoe zijn vijf beleidsplatforms ingesteld: verenigingswerk (geleid door Ben van Hoeij), geestelijke verzorging (Cees van Wijk), vorming (Lex Hagenaars), onderwijs en onderzoek (Rob Tielman), en publiciteit (Johan Wijne). Daarnaast werkt inmiddels de management-commissie aan voorstellen ter verbetering van het management op het centraal bureau. Inmiddels is de Verbondsraad akkoord gegaan met het voorstel tot automatisering van een aantal taken op het centraal bureau. Wat de financiering daarvan betreft wordt minder een beroep gedaan op de gemeenschappen en meer op het steunfonds. De automatiseringskommissie blijft bestaan om de invoering van de komputer te begeleiden.

Naast organisatorische zaken blijven ook inhoudelijke kwesties onze aandacht vragen. Allereerst is er de herziening van het Humanistisch Perspektief. De binnengekomen reakties (vele tientallen) zullen bekeken worden door de daartoe ingestelde kommissie. Het zie er echter naar uit dat de tijd tot het komend kongres te kort zal zijn om aan alle kommentaren recht te doen en om aan de vereniging voldoende tijd te geven op een en ander te reageren. Daarom wordt overwogen op het komend kongres een verkorte versie te bespreken. Gedacht wordt aan een aantal punten waaraan door het HV prioriteit gegeven zou moeten worden. Een dergelijk manifest zou op een breed publiek gericht moeten zijn en een wervend karakter moeten hebben.

Voorts heeft het hoofdbestuur een tweetal nieuwe hoofden van dienst benoemd: bij de dienst geestelijke verzorging in de gevangenissen is dat Henk van Dam, voor de publiciteitskoördinatie is dat Jos Meijs. Het dagelijks bestuur heeft zich gebogen over de bezwaren van de humanistische jongeren en de verbondsraad tegen de rol die de NATO speelt bij het tot stand komen van de eerste internationale humanistische jongerenconferentie in Brussel. Het db acht het niet verstandig dat een zo belangrijk deel van die eerste konferentie wordt besteed aan de NATO ten einde daarvan een subsidie te verkrijgen. Het zou juister zijn geweest als meer de levensbeschouwelijke invalshoek centraal had gestaan. Tenslotte kan gemeld worden dat in overleg met de Open Universiteit wordt gewerkt aan een kursus humanistiek die over twee jaar aangeboden zou kunnen gaan worden. Zoals bekend wordt samen met de Rijksuniversiteit Utrecht gewerkt aan een nieuwe universitaire opleiding humanistiek. Met minister Deetman wordt op korte termijn overlegd over de bekostiging van het humanistisch vormingsonderwijs op de openbare scholen.

Rob Tielman

Ontmoetingsgroep – relatietraining Amsterdam

Speciaal bestemd voor mensen, die het gevoel hebben in allerlei relaties niet goed te funktioneren. Aan de hand van de ontmoetingen in de groep besteden we aandacht aan alles, wat hiermee te maken kan hebben: lichaamstaal, mimiek, intonatie, woordgebruik, enz. Als methoden worden gebruikt: (rollen)-spel, non-verbale kommunikatie-oefeningen, lichaamswerk, droomanalyse, Gestalt. In het begin wordt een gestruktureerd programma aangeboden, dat in de loop van de groep steeds vrijer wordt en ingaat op de wensen en behoeften van de deelnemers.
Eerste bijeenkomst: maandag 22 oktober. Frekwentie: 8 wekelijkse maandagavonden, lang weekend op 14-16 december, 2 napraatavonden. Kosten: *f* 200,–. Werklozen, studerenden en HV-leden betalen *f* 175,–. Begeleiding Albert Nieuwland. Inl. en opg. Albert ('s ochtends op zijn werk tot 12 uur) 020-5551266.

Wat bezielt dertigers?

Eind september vond een weekend plaats onder het motto: „Wat bezielt dertigers?" Vanwege het grote aantal aanmeldingen is besloten een tweede weekend rond ditzelfde motto te organiseren. Het is de bedoeling om met leeftijdgenoten te inventariseren welke onderwerpen dertigers bezielen. Het weekend gaat plaatsvinden van 16 tot en met 18 november, te Linde (Drente). De kosten bedragen *f* 70,– per persoon, inklusief maaltijden en logies. Men kan zich aanmelden bij de volgende mensen: Gert (076-654366) of Freek (070-458839), of het Humanistisch Verbond (030-318145/Hans Vertegaal).

Vredesberaad

Op zaterdag 24 november houdt het Humanistisch Vredesberaad een studiedag met als onderwerp: „Alternatieve strategiën bij vrede en bewapening: een staat van baten en lasten menselijk geluk?" Gerard Aupers, polemoloog uit Groningen zal op deze dag een inleiding houden. De studiedag begint om half elf en duurt tot 10.30 uur en eindigt om 15.30 uur en vindt plaats in het Erasmushuis in Utrecht, Oudkerkhof 11. Kosten zijn naar verkiezing, de koffie is gratis, wel eigen lunch meenemen.

Bijeenkomst Trefpunt

Zaterdag 13 oktober om 14.00 uur spreekt Prof.Dr.Ir. J. P. Mazure in het Stiltecentrum te Utrecht over „weerbare vrijheid". Toelichting: Vrijheid is een belangrijk begrip voor het humanisme (zie de beginselverklaringen). Ook in de geschiedenis komt de term „vrijheid" veel voor; meestal in de samenstellingen vrijheidsoorlog of vrijheidsstrijd. Gaat het daarbij om hetzelfde begrip? Het antwoord is: meestal niet, maar soms wel. Uit laatstgenoemde kategorie worden vier voorbeelden besproken, die tot sukses hebben geleid en getracht wordt daaruit af te leiden, wat nodig is wil de demokratische (humanistische) vrijheid blijven bestaan.
Gelegenheid tot diskussie. Iedere belangstellende is welkom.

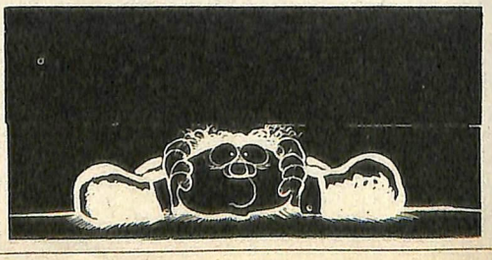

HET HV-GEBEUREN

IHEU-weekend voor jongeren

Sinds de IHEU, de wereldorganisatie van Humanisten, enige tijd geleden besloot het re-aktiveren van haar Youth Section de hoogste prioriteit te geven, is hier hard aan gewerkt. Van 11 tot 14 oktober zal in Brussel een eerste bijeenkomst plaatsvinden. Op donderdag 11 oktober worden de deelnemers in het hotel verwacht voor een eerste kennismaking. Vrijdag zal een studiebezoek aan de NATO worden gebracht, waar lezingen en vooral diskussies gepland zijn. Zaterdag en zondag zal in eigen kring verder worden gediskussieerd over de toekomstige aktiviteiten en organisatie van de IHEU Youth Section, waaronder de voorbereiding van een konferentie in 1985. Ook worden ervaringen van jongerenorganisaties uit de deelnemende landen (Nederland, België, Frankrijk, Duitsland, Engeland, Italië, Noorwegen en Luxemburg) uitgewisseld. Zondagmiddag reizen de deelnemers weer naar huis. Het hotel (inkl. ontbijt), alsmede de lunch op vrijdag worden door de NATO betaald. Diners zijn voor kosten van de deelnemers. Zonodig kan de IHEU een bijdrage in de reiskosten leveren, die voor Nederlandse deelnemers max. *f* 30,– bedragen.
Als je aan deze eerste bijeenkomst van de IHEU Youth Section wilt deelnemen, laat dat dan even weten op onderstaand adres, waar je ook verdere informatie kunt krijgen: IHEU, Oudkerkhof 11, 3512 GH Utrecht, tel. 030 - 31 21 55.

HV keurt NATO-betrokkenheid bij IHEU af

Van 11 tot 14 oktober houdt de jongerenafdeling van de IHEU een bijeenkomst in Brussel die voor een deel wordt gefinancieerd door de NATO. (Zie aankondiging elders op deze pagina). Op de agenda van deze funktionarissen en diskussie over de NATO.
Deze betrokkenheid van de militaire organisatie bij een aktiviteit van de internationale humanistische organisatie is het Humanistisch Verbond in het verkeerde keelgat geschoten.
In eerste instantie maakten de HV-jongeren bezwaar tegen de NATO-betrokkenheid. Zij stellen dat de NATO slechts een beperkt aantal landen vertegenwoordigt en zeer specifieke ekonomische en politieke belangen verdedigt. Volgens de LWHJ, de landelijke werkgroep van de humanistische jongeren, botst dit met het karakter en de principes van de IHEU. Ook vinden de jongeren dat de NATO op onaanvaardbare wijze een stempel drukt op aard en inhoud van de bijeenkomst. De HV-jongeren zullen dan ook niet deelnemen aan de IHEU-bijeenkomst.
Daar bleef het niet bij. Op 15 september stemde de Verbondsraad voor een motie waar het aannemen van de NATO-subsidie wordt afgekeurd. Vervolgens bleek ook het dagelijks bestuur van het Verbond problemen te hebben met de NATO-betrokkenheid. Bert Schwarz, co-chairman van de IHEU benadrukt dat uit de NATO-betrokkenheid bij de bijeenkomst geen enkele steun of standpunt voor of tegen de NATO kan worden afgeleid, noch van de IHEU noch van de jeugdsektie. Verder stelt hij dat er naast het NATO-onderdeel op het programma nog genoeg tijd beschikbaar is voor eigen zaken. (HvH)

Studie-gespreksgroep humanisme Amsterdam

Albert Nieuwland houdt 4 inleidingen ('s woensdags om de 14 dagen) over de thema's: mens en maatschappij, mens en onderbewuste, mens en lichaam, mens en kosmos. Op de tussenliggende woensdagavonden wordt o.l.v. Hans Hartjes over de stof gediskussieerd en op één en ander persoonlijker ingegaan. Er wordt „huiswerk" meegegeven en als referentiekader geldt hoofdstuk II van J. P. van Praag: „Grondslagen van humanisme".
Eerste bijeenkomst: woensdag 3 oktober 1984, 20.00 uur, Reinier Vinkeleskade 64. Toegang gratis. Opgave: Albert ('s ochtends tot 12 uur op zijn werk): 020-5551266, Hans: 020-847414.

QUATRE-MAINS

Letterlijk betekent quatre mains vier handen, en is een uitdrukking uit de muziekwereld: een pianostuk gemaakt voor vier handen. Maar het is ook met ingang van dit nummer van de „Humanist" de titel waaronder Koos (Meinderts) en Harrie (Jekkers) op de achterkant een serie afleveringen zullen brengen. Het zijn persoonlijke ervaringen van één van hen die zij gezamenlijk hebben „gekomponeerd".

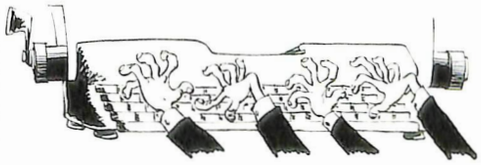

Gemeenschapsnieuws

Deze kolom bevat een beperkte keuze uit plaatselijke bijeenkomsten, die in principe voor iedereen gratis toegankelijk zijn.

Amstelland en Buitenveldert: Op dinsdag 30 oktober om 20.00 uur spreekt **Dr. J. A. Picard** over het onderwerp **„Religieus humanisme"** in het MOC-gebouw, Lindenlaan 75 te Amstelveen.
Amsterdam: In het Humanistisch Centrum, Reinier Vinkeleskade 64 te Amsterdam-Zuid vindt op maandag 22 oktober een diskussie-avond plaats met als titel: **„Euthanasie, een voorzichtige benadering".** Korte inleidingen worden verzorgd door **Hildegard Wassenaar,** koördinator Plaatselijke Geestelijke Verzorging bij het HV, en de huisarts **H. L. Ogilvie** uit Amsterdam. Aanvang 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur.
Arnhem: De gemeenschap Arnhem organiseert dit seizoen een serie lezingen over **„macht"**. Op maandag 8 oktober start **Rob Buitenweg**, docent aan het Humanistisch Opleidings Instituut, met **„Het begrip macht in filosofie en maatschappij"**. Plaats: De Coehoorn, Coehoornstraat 17 te Arnhem, aanvang 20.00 uur.
Emmen organiseert samen met de gemeenschappen **Assen** en **Hoogeveen** een gewestelijke bijeenkomst op zondag 28 oktober van 10.15 uur tot ong. 16.00 uur in het HSHB-huis De Schans, Laan van het Kwekebos 118 te Emmen. Op het programma staat o.a. een inleiding van **Albert Nieuwland** over **„Verwerkingsfasen bij overlijden in verschillende kulturen".**
Haarlemmermeer: Dinsdag 9 oktober om 20.00 uur spreekt **Jan de Leede** uit Soest over **„Religieus humanisme"** in de Karavanserai, Roerdompstraat 19 te Badhoevedorp.
Leeuwarden: Maandag 5 november om 19.30 uur wordt er een bijeenkomst gehouden over **„Alleenstaanden"** met als inleidster **Rinie van der Zanden.** Plaats: „Onder de Luifel", t/o het NS-station te Leeuwarden.
Sneek: Wim Heij, geestelijk raadsman bij de krijgsmacht, spreekt op zondag 14 oktober om 10.15 uur in Restaurant Onder de Linden, Marktstraat te Sneek over het onderwerk **„Oud en nieuw fascisme".**
Voorburg-Rijswijk: Op donderdag 25 oktober om 20.00 uur zal **J. Meltzer** in „De Koepel", Oosteinde 1 te Voorburg, spreken over: **„De eindige wereld: welvaart of welzijn?".**
Winterswijk: Zondag 14 oktober om 10.30 uur houdt **Drs. H. T. Sie Dhian Ho** een inleiding over **„De invloed van de levensbeschouwing op het maatschappelijk werk"**. Plaats: Restaurant „De Pollepel" aan de Wooldstraat te Winterswijk.

Jac van den Oort

QUATRE-MAINS

Tekst: Harrie Jekkers Muziek: Koos Meinderts

1. HET LEVEN DOOR EEN VERREKIJKER

Zeven jaar was ik. Schoenmaat 32. In de straat waar ik woonde, in Den Haag, was slechts één familie in het bezit van een Televisie: de familie K. En daar werd ik dan ook elk moment van de dag aan herinnerd door Hans K., het Lulletje van de Straat die van de ene op de andere dag promoveerde tot de Ongekroonde Koning van de Buurt, enkel en alleen omdat zijn ouders waren overgegaan tot de Aanschaf van de Eeuw: een Televisie-Toestel.
Ik hoor soms nóg dat enge stemmetje van hem, als een messcherpe echo uit een ver verleden: „Zo dus ik mag jou rolschaatse niet lene? Nou, dat wordt dan voor jou weinig televisie kijke, woensdag."
En zo miste Hans K., een voetballer van nul-komma-niks, alle drie-corners-penanties op mijn voetbalschoenen en reed Hans K. zelfverzekerd alle karretjes, steppen en fietsen die de buurt rijk was in de puin. Want écht goed fietsen kon hij ook al niet.

Werkelijk alles had ik ervoor over om op woensdagmiddag mijn schoenen in de gang van de familie K. te mogen uittrekken, mijn jas op de grote hoop te gooien om vervolgens een plaatsje te zoeken in de huiskamer waar ik, temidden van een groepje stilzwijgende Lotgenoten, vol ongeduld wachtte tot het testbeeld van de NTS (Niet-Tegen-Sassen) bibberend plaats maakte voor Tante Hannie, de Verrekijker en Dappere Dodo. Niets was erger dan op dat moment buiten te moeten staan terwijl de herkenningsmelodie van Wie Wil Mijn Marmotje Zien vanuit de geopende ramen van de familie K. over de uitgestorven straat weerglamde. Spijt had ik, als stekels op mijn bebop-hoofd. Spijt dat ik in een vlaag van verstandsverbijstering geweigerd had om mijn beduimelde porno-blaadje bij Hans K. in te leveren. „Nou, dat wordt dan voor jou weinig televisie kijken."
Maar had ik me in de ogen van Hans K. een week voorbeeldig gedragen dan zat ik er. Dan zwaaide ik na afloop van het Kinderuurtje met twee handen tegelijk naar Tante Hannie in de vaste overtuiging dat zij ook mij kon zien.
Ach ik was jong, goed en gelovig.

Een paar jaar later, Hans K. was inmiddels weer gedegradeerd tot Lulletje (de hele straat had nu TV), ging de Tour de France van start in Scheveningen. Dé kans om met eigen ogen Rik van Looy te zien.
Ik was er. Ik stond vooraan. Ik heb de renners gezien.
Dezelfde avond keek ik, pyjama aan bij vader op schoot, naar de televisie-beelden. Pas toen geloofde ik écht dat ik hem had gezien. Rik van Looy, mijn idool. Hij bestond. De TV sprak de waarheid en niets dan de Waarheid.
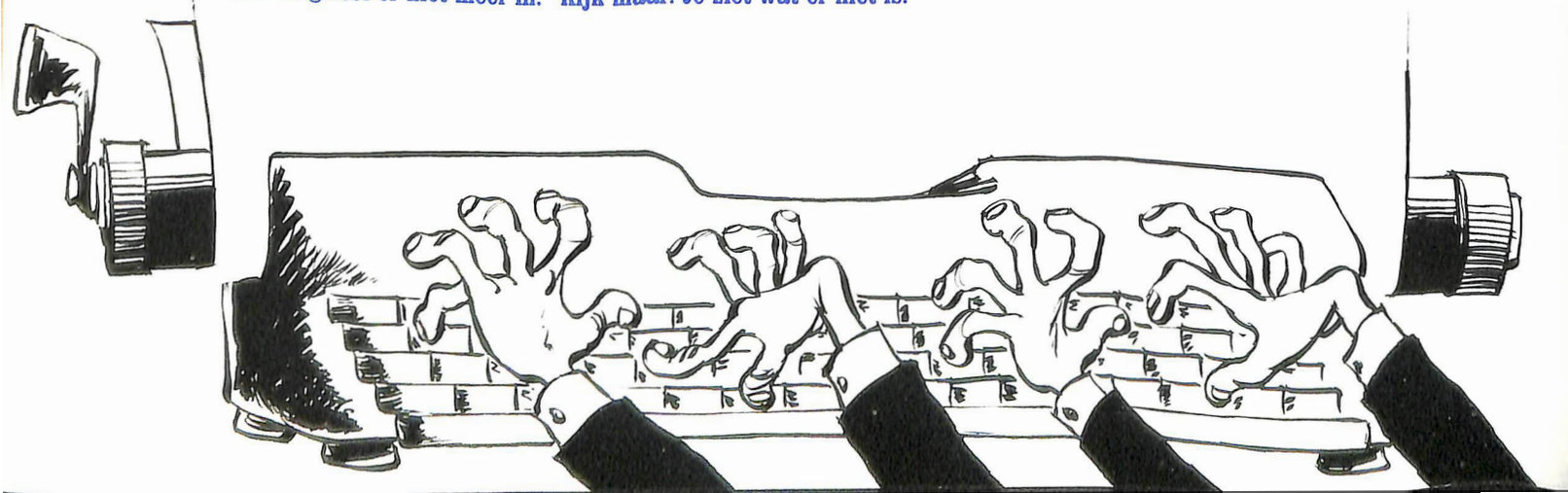
Bij elke schoenmaat groter worden je steeds meer Waar- en Zekerheden onder de voeten weggemaaid.
De Ooievaar bleek een bedreigde diersoort, Sinterklaas bestond niet, mijn vader was een Ouwe Zak, God werd verwezen naar het Rijk der Mythen en tenslotte moest ook de TV eraan geloven. Paradoxaal genoeg door toedoen van de TV zelf. Programma's als Zo-Is-'t-Toevallig-Ook-Nog-Eens-Een-Keer, Hoepla en de Barend Servet Shows brachtten ook mijn laatste geloof aan het wankelen.
Je moet er geweest zijn om erover mee te praten?
Nou, ik ben er geweest. En daar stond ik dan te zingen voor VARA-kamera's. Met in de zaal tweehonderd sfeerfiguranten (voor het „plaatje") die lauw reageerden op mijn liedje „Over de Muur". Een lied over de spanning tussen Oost en West.
Vier keer moest het over voordat de regisseur tevreden was.
Een paar dagen later bekeek ik het programma. Was ik dat die wild enthousiast werd toegejuicht? Was ik dat die in strijd met elke werkelijkheid om van de waarheid nog maar te zwijgen, met een staande ovatie het podium verliet?
TV? Ik geloof er niet meer in. Kijk maar. Je ziet wat er niet is.